



כ"ד בחשון תשפ"א, 11.11.2020

גיליון מס' 734

פרשת חיי שרה

סיפורו של יצחק

מאת מריקס ריכטר, בית רימון

פרשת חיי שרה היא פרשה קשה. שמה נשמע מבטיח – סיפור חייה של אשה, אבל מהר מאוד מתברר שנפלנו בפח, כי לא בחייה מדובר, אלא במותה, ובכל הפרשה אין אף מילה על הקשר שלה לעקידת יצחק, שהיה בנה היחיד. הדבר הפריע גם לחז"ל והמדרש ממלא את מה שחסר במקרא: "את אמי כשהיא עומדת על הבור או כשהיא עומדת על הגג, שמא תפיל את עצמה ותמות... וכיון ששלח ידו לקחתה, יצאה בת קול ואמרה לו מן השמים: "אל תשלח ידך אל הנער" ואילולי כן כבר היה נשחט. באותה שעה הלך השטן אצל שרה ונזדמן לה כדמות יצחק... ואילולי שאמר לו הקב"ה: אל תשלח ידך אל הנער כבר הייתי נשחט. לא הספיק לגמור את הדבר עד שיצאה נשמתה. זהו שכתוב: "ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה". מהיכן בא? מהר המוריה.¹ (תנחומא, וירא סימן כג). במקום להתמקד בחייה של שרה, הפרשה מתרכזת בסיפור חייו של יצחק, ובכך מצטרפת לעוד 2 פרשות שמספרות על חייו.

בהשוואה לרוב הדמויות הגבריות בתנ"ך, יצחק יוצא דופן בכך שאינו פועל אלא מופעל, וכראיה לכך: יצחק היה הראשון שנימול בגיל 8 ימים, כשכל הגברים לפניו נימולו בגיל שבו יכלו לתת את הסכמתם לתהליך; יצחק נלקח לעקידה, כאילו היה חפץ... ולמרות שכאן אנחנו גם שומעים בפעם הראשונה את קולו של יצחק: "...וַאֲיִה הַשָּׁה, לְעֹלָה" (כ"ב, ז) מיד לאחר מכן הוא שוב משתתק והולך עם אברהם; יצחק אינו מעורב בתהליך חיפוש אישה עבורו וגם בהמשך רבקה היא זו שפועלת לקידום הנישואין: "וַיֹּאמְרוּ נִקְרָא לְנֶעֱר וְנִשְׁאַלָה אֶת פִּיה וַיִּקְרָאוּ לְרַבֵּקָה וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ הֲתִלְכִי עִם הָאִישׁ הַזֶּה וְתֹאמְרִי אֵלָיו... וְתִקְמִי וְנִעַרְתִּיהָ וְתִרְפְּנֶנָּה עַל הַגְּמִלִים וְתִלְכְּנִי אַחֲרֵי הָאִישׁ" (כ"ד, נ"ז-נח, סא). גם בהמשך הפרשה, כשרבקה מתקרבת, יצחק יוצא לשוח בשדה, (כלומר, להרהר, ולא לעבוד), ורבקה מיד רואה את יצחק, אך הוא רואה קודם את הגמלים. היא זו שמבררת אצל העבד, במי מדובר ואילו העבד מספר ליצחק בלי שזה שאל.

נראה שרבקה היא הראשונה שגורמת ליצחק מעשים ורגשות עצמאיים, כפי שמסופר "וַיִּבְאֶה יִצְחָק הָאֵלֶּלֶה שָׂרָה אִמּוֹ וַיִּקַּח אֶת רַבֵּקָה וַתְּהִי לוֹ לְאִשָּׁה וַיֵּאָהֲבֶהּ וַיִּנָּחֶם יִצְחָק אַחֲרֵי אִמּוֹ" (כ"ד, ס"ז) יחד עם זאת, לא הוא זה שבנה לה אוהל חדש, אלא האוהל שקבלה הוא האוהל של שרה... גם בהמשך, לאחר מות אברהם, יצחק קובר אותו ביחד עם ישמעאל. אין כאן מעשה עצמאי, כפי שההליכה לעקדה אינה עצמאית או מבחירה; גם כשה' מברך את יצחק באופן אישי בפעם הראשונה (י"א, כ"ה) ויצחק פועל - הוא בוחר מקום מגורים, "עם באר לחי רואי", לא מדובר

¹ רבקה לוביץ מניר עציון כתבה את המדרש "שרה והעקדה"¹, נסיון לספר את הסיפור ממבט של האם.

במקום מגורים חדש, אלא במקום מושבו של משפחתו גם בעבר. גם בארות חדשים הוא לא חופר: וַיֵּשֶׁב יַצְחָק וַיַּחְפֹּר אֶת בְּאֵרֵת הַמַּיִם אֲשֶׁר חָפְרוּ בְיַמֵּי אַבְרָהָם אָבִיו וַיִּסְתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם וַיִּקְרָא לָהֶן שְׁמוֹת כְּשֵׁמֶת אֲשֶׁר קָרָא לָהֶן אָבִיו. (כ"ו, י"ח).

בהמשך גם כשיצחק הופך למעט יותר פעלתני: וַיֵּאָהֵב יַצְחָק אֶת עֵשָׂו כִּי צִיד בָּפִיו (כ"ה, כ"ח) ; וַיִּלְדוּ יַצְחָק אֶל אַבְיִמֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים גֵּרָרָה (כ"ו, א') הוא לא באמת יוזם את ההליכה, אלא הולך רק אחרי שאבימלך מבקש ממנו.

נראה שה' פועל לטובת יצחק רק בזכות אביו, כאילו אין לו זכויות אישיות: וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֱ-לֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ אֵל תִּירָא כִּי אֶתְּךָ אֲנֹכִי וּבְרַכְתִּיךָ וְהִרְבֵּיתִי אֶת זַרְעֲךָ בְּעַבְדֵי אַבְרָהָם עַבְדֵי (כ"ו, כ"ד). נראה שיצחק היה מודע לכך כשאמר ליעקב לפני יציאתו: וַיִּתֵּן לָךְ אֶת בְּרַכְתּוֹ אַבְרָהָם לָךְ וּלְזַרְעֲךָ אֶתְּךָ לְרִשְׁתְּךָ אֶת אָרֶץ מִגְרִיד אֲשֶׁר נָתַן א-להים לְאַבְרָהָם (כח, ד). גם המעשה האחרון של יצחק לפני מותו, לשלוח את יעקב לארם, לא היה עצמאי או ראשוני. רבקה היא זו שציוותה זאת ליעקב עוד קודם לכן. וכמובן שעיוורונו של יצחק בסוף ימיו מעצים עוד יותר את אופיו הסביל.

ישנו מעשה מובהק שבו יצחק פועל בעצמו: וַיַּעֲתֵר יַצְחָק לֵה' לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ כִּי עָקְרָה הוּא וַיַּעֲתֵר לוֹ ה' וַתֵּהָרֵב רִבְקָה אִשְׁתּוֹ (כ"ה, כא). כאן יצחק פונה מיוזמתו לא-לוהים ומבקש רחמים בשביל אשתו, לא בשביל עצמו, וה' ממלא את בקשתו.

וכאן אוסיף תהייה: האם לא נראה מוזר שבתנ"ך הנשים הן תמיד העקרות ולא הגברים. כמעט בכל המקרים בתנ"ך בהם יש אשה "שלא ילדה", לבן זוגה יש עוד אשה או נשים, כך שברור שה"בעיה" אצל האשה העקרה ולא אצלו. גם כאן בפרשתנו, כתוב על רבקה שהיתה עקרה, אבל אני רוצה להציע שבמקרה זה יצחק ידע שהוא זה שעקר, ושעקרותו היא הצג הגופני של עקרותו הרוחנית. התורה מציירת את יצחק כאדם שמובל לאורך כל חייו, על ידי קרוביו: אביו, עבד אביו, אשתו, מלך ובניו, כאילו שמת כבר בחייו. יתכן שיצחק לא נרצח בגופו בעקידה, אבל נפשו כנראה נפגעה קשות.

טריקס ריכטר, חברת קיבוץ בית רימון, סבתא לארבעה נכדים, מסיימת בימים אלו תזה לקבלת תואר שני במקרא מהאוניברסיטה העברית.



דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי מופיע באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום [unsubscribe](mailto:unsubscribe@kdati.org.il) בשורת הנושא, יש לכתוב amudim@kdati.org.il בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il